

OPBOUW



weekblad tot opbouw van het gereformeerde leven

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

redactie: dovenetel 45 - Heerenveen

adm. kon. wilhelminalaan 38, leersum

W. Janse — Katwijk

De konsekwentie van Pasen

„Indien gij dan met Christus opgewekt zijt, zoekt de dingen, die boven zijn, waar Christus is, gezeten aan de rechterhand Gods. Bedenkt de dingen, die boven zijn, niet die op de aarde zijn. Want gij zijt gestorven en uw leven is verborgen met Christus in God. Wanneer Christus verschijnt, die ons leven is, zult ook gij met Hem verschijnen in heerlijkheid.”

Kol. 3 : 1-4

Levensheiliging

De Kolossenzenbrief is geschreven aan een bedreigde gemeente. Bedreigd door een soort godsdienstigheid, dat een aanval pleegt op het hart van het evangelie. Een godsdienstigheid die het houden van menselijke inzettingen als feestdagen, eet- en leefregels tot voorwaarde voor de zaligheid wil maken (Kol. 2). Voorwaardelijke godsdienst bezit grote aantrekkingskracht. Zo zijn de Kolossenzen onder de indruk van de godsdienstigheid van de joodse dwaalleraars, die zich in de gemeente sterk maken. Wat een ernstige levensheiliging! Ook zó af te sterven aan zonde en wereld en op te staan tot een nieuw leven...

Paulus noemt deze attractieve regieusiteit „eigenwillig” (2 : 23). Hij erkent dat levensheiliging noodzakelijk is. Alleen, zij is geen voorwaarde tót, maar vrucht van de verlossing door Christus.

Niet opdat, maar omdat

Tegenover het wetticisme, dat mensen neerdrukt, zet Paulus het evangelie, de blijde boodschap, die mensen opbeurt. De gemeente van Kolosse moet zich niet pijnigen met de vraag „Hoe komen wij in de hemel?”, de gemeente moet ernst ma-

ken met de werkelijkheid, dat haar leven sinds Pasen en Hemelvaart al in de hemel is! „Want gij zijt gestorven en uw leven is verborgen met Christus in God” (vs. 3)!

Wat voor alle wetticisme het doel van de heiliging is, namelijk „de hemel”, is volgens Paulus het uitgangspunt van de heiliging. De dwaalleer neemt haar uitgangspunt in het aardse, om vandaaruit op te klimmen tot de hemel. Paulus wijst de gemeente haar uitgangspunt in de hemel en leert haar vandaaruit het leven hier op aarde te benaderen. Spannen wetticistische christenen zich in, opdat zij aan de zonde sterven, het evangelie leert Gods kinderen heilig te leven, omdat zij al aan de zonde gestorven zijn. Doe niet alsof u het Pasen moet doen worden, zegt Paulus, maar trek de konsekwentie uit Pasen voor uw leven. U bent toch met Christus opgewekt? Welnu, zoekt de dingen die boven zijn, waar Christus is. „Met Christus opgewekt”, zegt Paulus. Dat wil zeggen: opgewekt op de Paasdag als Lichaam van Christus, defend in de opwekking van het Hoofd.

Deze opwekking wordt toegeëigend in de weg van doop en geloof (2 : 11 v.). Zonder geloof en voortdurende bekering gaat het niet. Paulus schrijft niet: „Vergeet de heiliging van uw leven maar. Zij is na Pasen overbodig. Want u bent toch al met

Christus opgewekt?”. Nee, levensheiliging moet wel, maar anders. Niet wettisch, maar evangelisch: „Nu dan de oude mens gestorven en begraven is en de nieuwe is opgewekt, lééf dan ook als opgewekte mensen!”. Adeldom verplicht immers.

Noblesse oblige

De dwaalleraars uit Kolosse zijn te vergelijken met een jongen, die ervan droomt, kroonprins te worden. Stel, van z'n zakgeld koopt hij een keurige stropdas, hij laat zich in taxi's rondrijden, zet een duur gezicht en laat zich „Hoogheid” noemen. Alsof hij zo zijn doel bereikt! Naïef. Alle inspanningen tevergeefs, al gedraagt hij zich nog zo voorbeeldig. Maar, wie kroonprins is, heeft zich als prins te gedragen ook. Noblesse oblige. Maar dat kan dan ook, want hij is tenslotte prins. Eigenwillig-godsdienstige mensen doen als die jongen. Krampachtig proberen ze op eigen gelegenheid een onhaalbare status te bereiken. Paulus leert de gemeente, dat zij is als die kroonprins. Zij behoeft niet meer haar eigen heil te bewerken; zij is al gestorven en opgewekt uit de zonde. Alleen, adeldom verplicht: nu moet zij wel overeenkomstig die status leven ook. Maar dat kan zij, want zij is tenslotte tot het nieuwe leven opgewekt.

Tussen Hemelvaart en Wederkomst

Paulus noemt het nieuwe leven: „het zoeken van de dingen die boven zijn”.

Niet omdat de dingen „boven” verkieslijker zijn dan de dingen „beneden”. Maar omdat Christus daar nu is. Hij is ons leven (vs. 4). En waar ons leven is, daar zal ook ons hart zijn (vgl. Mt. 6 : 21). Je hart bij de hemel hebben, betekent: niet aardsgesind zijn, een hemelse levensstijl hebben, leven-op-de-manier-van-boven. Gods kinderen kunnen dat en moeten dat. Vandaar dat Paulus de gebiedende wijs gebruikt: „Zoekt, bedenkt!”.

Wie ontmoedigt raakt door eigen

onvermogen en onvolmaaktheid, zij getroost door de wetenschap, dat het nieuwe leven nog verborgen is. Het is er wel, maar je ziet het nog niet ten volle. Echt zichtbaar wordt het, als Christus verschijnt in heerlijkheid. Dan zal, met Hem, ook ons nieuwe leven in alle heerlijkheid openbaar worden.

Leven van ontvangen

Misschien denkt iemand: „Ik zou wel zo met Christus gestorven en opgewekt willen zijn. Maar dat lukt dus niet. Want je bent het of je bent het niet, net als die jongen uit dat voorbeeld”. Er is voor die jongen één „tenzij”. Het lukt hem nooit om prins te worden, tenzij hij tot zoon wordt aangenomen. Zo geldt dat ook van Gods kinderen. Zij zijn allen aangenomen kinderen. De gebruikelijke weg tot Christus is die van verbond, doop, geloof en bekering. Zaken die van God komen. Moet je daarvoor niet geweldig je best doen? Nee, die ontvang je, evenals die jongen zijn adoptie ontvangt. Eenvoudig als je er om vraagt, in het gebed. Paulus schrijft: „Volhardt in het gebed, weest daarbij waakzaam...” (4 : 2). Wie bidt en waakt, ontvangt. Hij gaat Hem zoeken Die boven is. Dan wordt het leven ná Pasen ook een leven uit Pasen — konsekwent.

IN DIT NUMMER

- 113 Drs W. Janse,
De konsekwentie van Pasen
- 114 Mr J. Meulink,
Ik kom Spoedig
Kom Here Jezus
- 115 Drs W. G. Rietkerk,
Geen overbodige luxe
- 116 D. W. L. Milo,
God is ieder ogenblik nieuw
- 117 Joop Klein,
De vader heeft twee zonen
(gedicht)
- 118 G. van den Brink,
Rap rollen de woorden

Ik kom spoedig

KOM HERE JEZUS

De wederkomst — een heilsfeit

De heilsfeiten als de geboorte van Jezus, zijn kruisdood, zijn opstanding, de uitstorting van de Heilige Geest worden door steeds meerderen gelochend. Hetzelfde geldt voor het heilsfeit van de wederkomst van de Here Jezus.

Misschien is het beter niet te spreken van wederkomst, maar van aankomst. Dat is nl. de betekenis van het woord „parousia”, dat de Schrift gebruikt. Het lijkt ook weinig reëel om in deze tijd nog de komst van Christus op de wolken te verwachten. Is dat niet iets, dat we beter aan dweperige secten kunnen overlaten?

Wanneer je nu het einde van de wereld verwachten zou door een atoomoorlog of door een totale klimaatsverandering of door een noodlottige aantasting van het milieu zou dat een gegronde vrees schijnen.

Immers de machtsconcentraties en de enorme kernbewapening maken de mogelijkheden voor een allesvernietigende atoomoorlog steeds groter. De opdroging van onze energiebronnen en het te gronde gaan van het milieu lijken voortekenen van een komende ondergang van deze wereld.

Onze kwetsbaarheid is ook veel groter geworden. De ontwikkelingen, waarbij wij betrokken zijn, gaan in een richting, waarvan het eindpunt voor ons niet te overzien is. De wereld gaat steeds meer lijken, zo las ik ergens, op een voortjagende auto, waarvan de motor steeds harder loopt, maar waarvan de remmen en het stuur kapot zijn. Dat moet wel op een catastrofe uitlopen.

Maar wat wijst er nu op de komst van Christus? Er is toch geen enkel teken, dat hierop wijst?

Daarom zeggen ook veel mensen, dat de wereldgeschiedenis zelf ook wereldgericht is. Onrecht en schuld worden vanzelf wel gestraft. Daar is geen komst van Jezus voor nodig. Anderen zien het leven als een kringloop, als een vrij zinloze zaak dus. Het leven is een verschrikkelijke, troosteloze cirkelbeweging van de mens om zichzelf.

Weer anderen zien het wat optimistischer. Zij geloven in de vooruitgang. De techniek zorgt ervoor, dat de wereld steeds volmakter wordt. De druk van de arbeid wordt minder. Tot voor enkele jaren werd de levensstandaard steeds beter. Dat loopt nu wel weer terug, maar dat zal toch wel tijdelijk zijn. Optimisten zien al weer hoopvolle tekenen voor de toekomst.

Hoe de toekomst ook zal zijn, de mens blijft steeds dezelfde met zijn verlangens, zijn angst, zijn hevig verlangen naar leven en zijn uitgeleverd zijn aan de dood.

Draaien we niet met zijn allen in een kringetje rond? Zitten we eigen-

lijk niet samen in een geweldige draaimolen? En een draaimolen is niet gemakkelijk te combineren met de wederkomst van Christus.

De kerk in de toekomst

Maar hoe staat de kerk tegenover de wederkomst van Christus?

In de kerk zijn we gewoon de heilsfeiten te vieren, maar dat geldt niet voor de wederkomst van Christus. Een speciale feestdag zou vermoedelijk ook niet veel belangstelling trekken. Als kerk hebben we de neiging dit heilsfeit wat naar achteren te schuiven. En toch moeten we, zoals prof. v. Niftrik eens schreef, als gemeente leven in de herinnering aan het verleden der openbaring Gods en in de verwachting van de komst van het koninkrijk Gods.

Helaas is er wat betreft de wederkomst een zekere matheid te bespeuren.

Wij moeten echter, zo schreef de apostel Petrus, vol verwachting zijn naar de toekomst van de dag Gods. Het lijkt er echter wel op, dat ook bij ons deze verwachting weinig meer dan een pro memoriepost gebleven is.

Er zijn zelfs christenen voor wie deze toekomst een zuiver aardse zaak is geworden. Ze geloven niet meer in de wederkomst, maar in de vooruitgang.

Onze toekomstverwachting richt zich meer op ons eigen leven, de verschrikking van de dood en de heerlijkheid daarna. We praten vaak

over de dood, maar weinig over het eind van de wereld.

Alleen wanneer de welvaart terugloopt, zoals nu het geval is, of als we door de verschrikkingen van de oorlogen bedreigd worden, gaan we ons weer bezighouden met de komst van de Here Jezus.

Maar letten wij op de tekenen der tijden? Bidden wij voortdurend en vol verwachting: kom Here Jezus? Houden wij er rekening mee, dat de dag van die komst zo maar kan aanbreken?

Adventisme

Het valt dan ook niet te verbazen dat in reactie hierop bewegingen opgekomen zijn, die de komst van Christus te eenzijdig gingen beklemtonen. De advent, de komst van Jezus, werd voor hen het beheersende dogma en velen menen zelfs die komst nauwkeurig te kunnen berekenen.

In Nederland is nogal bekend geworden de Maranatha-beweging, waar vóór de oorlog Johan de Heer sterk op de voorgrond trad. Zijn liederenbundel is ook in onze kringen nog altijd populair.

Al is de benadering van deze christenen wat eenzijdig, hun evangelisatie-ijver moet ons tot jaloersheid brengen. Bovendien stellen zij vragen, die ook ons moeten bezig houden. Moeilijke vragen overigens.

De vraag b.v., waar wij ons nu bevinden in de tijd tussen hemelvaart en wederkomst.

Is het einde spoedig nabij, d.w.z. zal Jezus binnenkort wederkomen?

Kunnen we daar wel een verstandig woord over zeggen? Immers de Schrift zegt, dat God alleen weet, wanneer dat zal zijn. Die dag komt immers als een dief in de nacht. Maar diezelfde God zegt ook, dat we moeten letten op de tekenen der tijden.

We moeten dus waakzaam zijn. We weten zeker dat die dag komt. We moeten ons erop voorbereiden en toch zal die dag ons overvallen. Wij kunnen niet op Gods klok kijken.

Het is voor ons niet zo gemakkelijk dit alles met elkaar te rijmen.

Ik kom spoedig

Jezus zegt, dat Hij spoedig zal terugkomen.

Bij de eerste christenen leefde al de gedachte, dat men dit nog zou meemaken. Daar waren zelfs christenen, die niet meer wilden werken, omdat Christus toch spoedig weer zou komen.

En sindsdien zijn nu bijna 20 eeuwen verstreken. Elke morgen gaat de zon op, maar daar is nog steeds geen spoor van Jezus te bekennen.

We mogen echter niet vergeten, dat de voorzeggingen van Jezus over zijn opstanding en zijn wederkomst in de grond der zaak een eenheid vormen. De komst, die Christus heeft aangekondigd heeft in zijn opstanding een voorlopige vervulling gevonden.

Dat neemt niet weg, dat Jezus in zijn toespraken over de toekomstige dingen onze aandacht richt op de uiteindelijke en definitieve komst van het koninkrijk der hemelen. Over dat rijk wordt gesproken als over een rijk, dat nog niet gekomen is. En dat rijk blijft maar steeds uit, terwijl Jezus zei, dat Hij spoedig zou komen.

Maar Jezus heeft daar meer over gezegd. Hij heeft ook gewaarschuwd, dat het voor ons besef nog lang kon duren. In de gelijkenis van de wijze en dwaze meisjes zegt Hij, dat de bruidegom vertoeft te komen. Hij blijft zo lang uit, dat de meisjes erbij in slaap vallen.

En Petrus vertelt ons, dat er in de laatste dagen spotters zullen zijn, die ironisch zullen zeggen: waar blijft de belofte van zijn komst? Maar, zegt Petrus, dit ene mag u niet ontgaan: dat één dag is als duizend jaar en duizend jaar als één dag.

Ja, de Here heeft grote haast en toch duurt het voor ons besef lang. God geeft de wereld nog tijd. Hij heeft geduld met ons. Hij wil spoedig komen. Voor ons besef duurt dat echter zo lang, omdat God lankmoedig is. Hij wil niet, dat sommigen verloren gaan.

Het is als in die gelijkenis. De bruidegom bleef uit. Zij sliepen allen in. Maar plotseling komt het geroep: de bruidegom komt! Zo zal het gaan bij de jongste dag. Maar nog is Gods geduld niet ten einde. Nog geeft hij tijd tot bekering.

Dit geslacht zal geenszins voorbijgaan

Jezus heeft dus geen termijn genoemd over zijn wederkomst.

Daarmee lijkt wat in strijd zijn uitspraak: „Voorwaar, Ik zeg u, dit geslacht zal geenszins voorbijgaan, voordat dit alles is geschied”. Marc. 13 : 30).

Zo oppervlakkig lijkt het erop, dat Jezus hier zegt, dat de toen levende generatie zijn wederkomst zal beleven. De Jehova's getuigen die menen dat Jezus in 1914 in de hemel als koning op de troon werd geplaatst, geloven dat het einde komt voordat allen die in 1914 leefden, gestorven zullen zijn.

Anderen leggen de uitspraak van Jezus uit, dat Hij dacht aan het Joodse volk als volks-geheel, het „geslacht”, dat Hem als Messias verwierp.

Veel waarschijnlijker is de uitleg, die „dit geslacht” opvat in de ongunstige zin, waarin Jezus deze uitdrukking meer gebruikt. Zo spreekt Hij over „dit boze geslacht” en „ongelovig en verkeerd geslacht” en ook wel „dit overspelig geslacht”. Jezus bedoelt dus met „dit geslacht” altijd een bepaalde ongunstige mentaliteit. Jezus zegt, dat zulke van Jezus afkerige mensen er bij zijn wederkomst nóg zullen zijn.

Dat sluit ook goed aan bij de volgende zin: „De hemel en de aarde zullen voorbijgaan, maar mijn woorden zullen geenszins voorbijgaan.”

De tekenen der tijden

Intussen moeten we letten op de tekenen der tijden, zegt Jezus.

Als we nagaan, wat die tekenen zijn, valt het op, dat Jezus tekenen noemt, die in de geschiedenis steeds weer voorkomen. Je kunt dus niet zeggen: nu zijn die tekenen er, dus nu komt Jezus. Deze tekenen geven dus evenmin een tijdsaanduiding.

Er zullen, zo zegt Jezus, verleidingen komen. Vroeger en ook nu zijn er veel wereldverbeteraars, die miljoenen achter zich gekregen hebben. Hitler, Marxistische heilpredikers. Mao was in China de grote Messias. Nu schijnt Chomeini voor veel Perzen weer een heiland te zijn. En zo zal het ondanks alle teleurstellingen doorgaan.

Er zullen oorlogen zijn en geruchten van oorlogen. Onze tijd is er vol van.

In één eeuw zelfs twee wereldoorlogen.

Hongersnoden zullen er zijn. In vele delen van de aarde is ernstige hongersnood, elk jaar weer.

Vervolgelingen. Alle eeuwen door zijn christenen vervolgd. Ook in onze tijd. Naar schatting wordt in deze tijd een derde van alle christenen vervolgd.

Zo noemt onze Heiland meer negatieve tekenen, maar ook één positief teken, nl. dat het Evangelie over heel de wereld gepredikt zal worden. Vooral de laatste twee eeuwen is dit het geval.

Maar wat zeggen die tekenen nu?

Ze zijn immers niet specifiek voor

onze tijd!

Nee, dat niet, maar het bijzondere is wel, dat ze telkens heviger worden. Het is een proces dat zich in de loop der jaren in heftiger vormen ontwikkelt.

Het zijn barensweeën voor de blijde geboorte. Het zijn tekenen die ons toeroepen, dat die grote dag zeker zal aanbreken.

Daarom behoeven al die verschrikkelijke gebeurtenissen ons ook niet te verontrusten. Neen, zegt Jezus, als deze dingen beginnen te geschieden, richt u op en heft uw hoofd omhoog, want uw verlossing is nabij.

Heft uw hoofd op. Dat is het gebaar van iemand, die plotseling vol verwachting zijn hoofd opheft, omdat hij iets ziet, dat hij hoopte te zullen zien.

Ja, Jezus komt vast en zeker. Dat zeggen ons de tekenen der tijden.

Als een dief in de nacht

Wij moeten waakzaam zijn, maar toch zal die dag ons overvallen als een dief in de nacht. We kunnen dit enigszins vergelijken met de ondergang van Pompeji, waarbij duizenden mensen door de uitbarsting van de Vesuvius omkwamen.

Plotseling werden de mensen verrast door een regen van as en puimsteen. Vlak daarvoor ging alles nog zijn gewone gang. Kinderen naar school, vaders naar hun werk, moeders aan de was. En dan ineens komt het leven tot stilstand. Uit de opgravingen blijkt, dat de mensen zo verast waren, dat ze midden in hun

werk aan hun eind kwamen, zonder daarvoor iets van het gevaar bemerkt te hebben.

Zo zal het ook gaan bij de komst van de Here Jezus. Ondanks al die tekenen der tijden, zal men toch in valse rust voortleven.

En Jezus bindt ons dan ook op het hart, dat we bereid moeten zijn, want op een uur, dat we Hem niet verwachten, zal de Zoon des mensen komen.

Here Jezus kom

Jezus zegt, dat Hij spoedig komen zal. De gemeente antwoordt hier biddend op: kom Here Jezus.

Bidden en werken wij voor de komst van de Here Jezus? Immers als wij het heilsfeit van de wederkomst gelovig aanvaarden, blijven wij niet rustig zitten. Dan zijn we attent op de tekenen der tijden.

Dan hollen we niet achter allerlei wereldverbeteraars aan.

Dan worden we niet verschrikt door de verschrikkingen om ons heen.

Maar we bidden voortdurend om de komst van de Here Jezus.

En we gaan ook aan het werk.

We vergeten niet onze grote opdracht overal het evangelie van het koninkrijk te brengen.

Dat is ook een van de tekenen der tijden.

En daar wil de Here onszelf bij inschakelen. Wij mogen dus zelf ook aan die komst meewerken.

*Zoon van God en Zoon des mensen.
O, kom spoedig in Uw kracht,
op des hemels wolken weder,
kom, Heer Jezus. Kom ik wacht.*

W. G. Rietkerk — Utrecht

Dr B. Wentsel:

Geen overbodige luxe

„Een dezer dagen verscheen het tweede deel van de dogmatiek van dr B. Wentsel, getiteld **De openbaring, het verbond en de apriori's** bij de uitg. J. H. Kok. 633 blz. Het behandelt actuele vragen zoals de vraag: is de God van de bijbel identiek met Allah? Wat houdt het verbond van God met Adam en Abraham in? Is de zonde slechts een daad van de enkeling of de collectiviteit of wortelt de daad in de neiging van de mensheid tot het kwade? Wat is het effect van de breuk in het oerbegin? Is de uitverkiezing een keuze tot dienst of tegelijkertijd ook tot het eeuwig geluk? Wat is christelijke cultuur? Wat zijn de consequenties van het zendingsbevel? Hoe komt het dat de bijbel op zoveel verschillende manieren gelezen wordt? Hoe komt het dat een piëtist de neiging kan vertonen om de arme Lazarus voor zijn gaan naar de hemel eerst het boetekleed van de arme zondaar aan te trekken en de materialistische exegeet de neiging kan vertonen om alle armen in stoffelijke zin zalig te verklaren? Achtereenvolgens passeren allerlei leeswijzen van de bijbel de revue te beginnen met de allegoreten en eindigend met de neo-marxistische benaderingswijze.

Men zou het werk een beknopte dogmatiekgeschiedenis vanuit hermeneutisch gezichtspunt kunnen noemen. Vrijwel alle belangrijke theologen van de 20ste eeuw komen ter sprake. Het is de bedoeling dat het derde deel getiteld **God en mens, verzoend** omstreeks 1985 verschijnt en het vierde deel getiteld **De Heilige Geest, de kerk en het einde** deo volente in 1988. B. Wentsel is predikant bij de Ger. Kerk van 's-Gravenhage-West, docent dogmatiek bij de Ref. Bijbelschool en lid van de Raad van Deputaten voor Samen-op-weg. De dogmatiek is geschreven in de lijn van de klassieke gereformeerde (hervormde) theologie: J. Calvijn, H. Bavinck, A. A. van Ruler. Zij houdt het midden tussen een zeer brede dogmatiek en een handboek.

Tot zover luidde het ons toegezonden persbericht

—o—

Ik kan mij voorstellen dat u als lezer u afvraagt wat nu de waarde is van dit boek in ons toch al aan dogmatieken rijke vaderland. Is het de moeite van het aanschaffen en lezen waard? Mijn antwoord daarop is: ja. Natuurlijk, u moet belangstelling hebben voor moderne theologische vragen en bereid zijn om ervoor te gaan zitten en er enkele uren in te investeren. Doet u dat, dan wordt de moeite beloond, want Wentsel is erin geslaagd om overzichten te geven van talloos veel eigentijdse theologen; en dat niet alleen: hij heeft ze verwerkt en beoordeeld en zijn beoordeling is nuchter en bijbels. Het werd tijd, dat er eens iemand opstond, die de balans

ZELOTISME

De Zeloten vormden een partij in de dagen dat de Here Jezus hier op aarde was. In een woordenboek voor de theologie staat dat het een partij was die zich van het Farizeïsme losmaakte omdat deze mensen niet langer bereid waren geduldig op het aanbreken van de Messiaanse tijd te wachten. Ze wilden er wat aan doen. Desnoods met geweld. Het waren wetsgetrouwe mensen. In de strijd tegen Rome rond het jaar 70 na Chr. hadden ze de leiding. Na een schrikbewind te hebben uitgeoefend in Jeruzalem vonden ze een bitter eind bij de verwoesting van Jeruzalem. De gedachte dat het koninkrijk Gods en de gerechtigheid van het koninkrijk ook wel met geweld nagestreefd mag worden en zelfs moet worden, is ook uit de christenheid nooit helemaal weg geweest. De Kruistochten zijn een beschamend voorbeeld hoe geweld ter wille van de heerschappij van Jezus Christus een belangrijke plaats kon innemen in het denken van heel de christenheid. En ook daarna is de gewelddadige stroming nooit helemaal weggeweest. Aan dit Zelotisme moet ik denken als tegenwoordig zo veel gezegd

pastorale notities

DOOR
H. AMELINK

wordt dat de Here Jezus de partijganger van de armen is en dat we het recht en de plicht hebben om desnoods met dwang een einde te maken aan armoede, onrecht en onderdrukking. Er is zelfs sprake van een theologie van de revolutie. Vooral in verband met Midden en Zuid Amerika en ook in verband met Zuid Afrika wordt vaak gedacht aan protesten met meer dan woorden.

De basisbewegingen, zoals men zich meestal noemt, zijn vóór het volk en tégen het onrecht. Hoe schimpden de media op de paus die een ongehoorzame priester durfde te vermanen. Ook de burgerlijke ongehoorzaamheid die in bepaalde kringen gepropageerd wordt is niet ver van het zelotisme. Merkwaardig vind ik steeds dat de verontwaardiging bijna altijd gaat tegen de Verenigde Staten, als die iets verkeerd doen. Als de Sovjet Unie hetzelfde doet hoort men veel

minder. De brute dreigingen van de Russen om Europa te vernietigen brengen geen mensen op de been. Alleen Amnesty International is, voor zover ik weet, een organisatie die zonder aanzien kwade praktijken aan het licht brengt. Nieuw is dat ook in protestants orthodoxe kringen er signalen zijn die wijzen op dit politieke zelotisme. Toch is de Bijbel heel erg duidelijk. Het koninkrijk komt niet met geweld. Ook niet door het geweld van de onderdrukten. De synode van de Hervormde Kerk heeft een brief geschreven over de kernwapens waaruit één zin me bij is gebleven en uit het hart was gegrepen. „We leven met onze Heer, desnoods ondanks het politieke systeem”. Dat geldt als je in Rusland leeft. Dat geldt ook in Midden Amerika. De Bijbel is heel duidelijk: De Messiaanse Koning zal de arme redden die om hulp roept, de ellendige die geen helper heeft. De Bijbel is ook heel duidelijk daarin dat geen christen deel mag nemen aan onrecht en onderdrukking. Maar de opstand is niet de weg naar het koninkrijk. Onder de apostelen was ook een Zeloot. Simon de Zeloot. Dr Herman Ridderbos tekent veelzeggend aan: „dat zal wel op zijn verleden zien”.

opmaakte. Wentsel is daarbij een goede gids. Hij is niet te bekrompen om van iedere denker te leren en toch ook vast genoeg verworteld in wat hij zelf noemt de katholieke-gereformeerde traditie om niet met alle winden van leer mee te gaan. In Kampen mogen zij van mij nu Honig wel afschaffen, (als zij dat niet al lang gedaan hebben) in Wentsel hebben wij nu een nieuwe Honig — eigentijds, rijk aan heldere informatie, die alles afweegt en proeft en het goede behoudt.

Hoe meer ik in Wentsel las, hoe meer het mij boeide. Iedere predikant zou met Wentsel in huis een soort privé bij-scholingscursus in bijbels-theologisch denken kunnen volgen.

Wentsel is geen denker met een geheel eigen ontwerp, van het niveau van Noordmans of Schilder, Miskotte of Berkhof, maar hij kent alles wat er op de markt is en heeft als grote verdienste dat hij in de stormen van al deze grote denkers als gereformeerde theoloog overeind gebleven is en rustig een nieuw pleidooi durft te voeren voor „algemene openbaring” (na Barth...!) en voor „het eeuwig welbehagen” (na Berkhof) en voor „inspiratie” (na het rapport: God met ons) (blz. 448).

Nu vermoed ik dat vele lezers zullen denken: dat zal wel een saai boek zijn — met niets origineels erin. Toegegeven: ik heb ook wel eens een enkel historisch overzicht overgeslagen. En het boek vóóronderstelt een zekere basiskennis van Augustinus tot Barth, maar toch vinden er steeds typeringen plaats die ik erg graag gelezen heb, zoals bijv. (na Miskotte). Het O.T. heeft een *tegoed* ten opzichte van het N.T., maar het N.T. heeft een *meerwaarde* ten opzichte van het O.T. (blz. 150).

(Na de discussies over „eeuwige verkiezing”):

Er dient ons als gelovigen zeer veel aan gelegen te zijn dat wij in ons spraakgebruik er geen aanleiding toe geven dat Jahweh, de Getrouwe en Genadige, de Vader van Jezus Christus wordt afgeschilderd als een willekeurige tyran of grillige despoot. Om die reden is het dan ook juist niet te spreken van een dubbele predestinatie tot het leven en de dood. Terminologisch uitgedrukt: er is een predestinatie tot het leven met God en een definitieve veroordeling tot het dood-zijn buiten God” (blz. 180).

(Na alle discussies over de toekomst van Israël):

Is de status van het volk Israël gelijk aan een schelp waaruit de parel van het heil is verdwenen? (blz. 234). Tot mijn vreugde las ik hoe Wentsel daarop breed argumenterend: neen antwoordt. Zonder modicus mee te doen met de leer van de twee wegen tot God (Israël door de Thora, wij door

de Christus) gelooft Wentsel toch „dat het Joodse volk als zodanig — gelovig en ongelovig — door zijn heilshistorische roeping en verkiezing gestempeld blijft etc.” blz. 237.

(Na Bultmann):

„Tussen de allegorische schriftinterpretatie van de alexandrijnen en die van de school van de ontmythologisering in de twintigste eeuw zijn overeenkomsten of parallellen aan te wijzen” (blz. 277).

(Na Wiersinga):

„Het blijkt steeds weer dat het startpunt voor een nieuw kritisch theologisch denken gelegen is in twijfel aan en verzet tegen de kerkelijke satisfactie-leer. Daar begint de wending van een objectivistisch naar een subjectivistisch denken etc. (via P. J. van Leeuwen op blz. 489).

(Na Barth):

„De geschiedenis is bij Barth een *autonome grootheid* waarin God van buitenaf binnenkomt. De menselijke ervaringswereld is (bij Barth) post-Kantiaans god-loos.” (blz. 521).

—o—

Nu iets over de hoofd-inhoud van dit boek: het valt heel globaal in drie hoofdmomenten uiteen: de apriori's, het verbond en de schriftbeschouwing. Wentsel behandelt in hfdst. 1 wat hij noemt de apriori's waar de eigentijdse theologen van uitgaan. Ik vond dit niet het sterkste deel. Wat Wentsel apriori's noemt „vantevorenheden” blijken bij nadere kennisname een veelvoud van eigentijdse filosofieën te zijn — of kerkelijke tradities waarbinnen iemand zich kan opstellen zonder nadere verantwoording daarvan af te leggen. Toch bedoelt bijv. de Wijsbegeerte der Wetsidee iets anders als zij spreekt over „vooronderstellingen” of „grondmotieven”. Systematisch denkend is mij de opzet van Wentsel niet altijd duidelijk, maar ik ben best bereid om zijn meer journalistieke stijl te accepteren.

In het middendeel van zijn boek bespreekt Wentsel het verbond als sleutelbegrip in de Schrift. „Het boet nooit aan actualiteit in. Het is een van de meest passende hermeneutische sleutels (mogelijk zelfs de enige juiste) om de structuur, inhoud en zin van de H.S. en alle onderdelen van het christelijk geloof te ontsluiten.” (blz. 145). Hier ligt het zwaartepunt van zijn boek, dat al zijn schaduw vooruit wierp in deel I, 103, waar hij het waarheidsbegrip van de bijbel omschreef als bepaald door het verbonds-begrip in zijn eenzijdige oorsprong en tweezijdige bestaanswijze.

Ik beaam het wel wat Wentsel hierover schrijft en heb met dankbaarheid voor catechisatie gebruik gemaakt van zijn heldere overzicht in dl. II, 156, 157 van alle verbonden. Toch valt het op dat het verbond vooral daar altijd naar voren komt waar de bijbel geleerd wordt, maar waar het evangelie *verkondigd* wordt geeft het centrale woord 'Koninkrijk van God' meer houvast. Of dus verbond het enige sleutelwoord om de bijbel te verstaan zou zijn, vraag ik mij af. Maar belangrijker nog is het gevaar dat een leer van het verbond de verkondiging van de opgestane en leven-

D. W. L. Milo — Dalmally

God is ieder ogenblik nieuw

n.a.v. „God is ieder ogenblik nieuw”, gesprekken met Edward Schillebeeckx, door Huub Oosterhuis en Piet Hoogeveen, uitg. Ambo/Thijmgenootschap.

Een half jaar geleden werd in de Nieuwe Kerk te Amsterdam door Z.K.H. Prins Bernhard aan professor dr Edward Schillebeeckx de Erasmusprijs uitgereikt. De naam Schillebeeckx is in deze kolom al eens genoemd: als een belangrijke Rooms-katholieke theoloog, die zowel in zijn eigen als in protestantse kringen veelal voor ketter doorgaat. Ongeveer aan het eind van zijn loopbaan als hoogleraar (te Leuven en te Nijmegen) geviel hem de eer van een wetenschappelijke prijs, naar aanleiding waarvan het bovengenoemde boekje werd uitgegeven. In dit boek, dat in de vorm van enige interviews werd geschreven, wordt door de priester Huub Oosterhuis (ons bekend uit het Liedboek) een poging gedaan om Schillebeeckx' moeilijke werken en gedachten wat meer voor gemiddelde lezers toegankelijk te maken. In een aantal, vaak uitdagende, vragen geeft Oosterhuis hem telkens de kans, een mening te bestrijden dan wel met bijval te verklaren. Althans zijn centrale thema's zijn hierdoor uit de verf gekomen.

Wie was Erasmus ook weer? Een filosoof-theoloog (1467-1536), die getracht heeft het chrisendom en het humanisme tot een synthese te brengen. In zijn kritiek op maatschappelijke en kerkelijke toestanden (tijdgenoot van Luther) was hij gevreesd. Zijn afkeer van scholastiek bracht hem tot verzet tegen de kerkelijke dogmatiek en ceremoniën. Met Luthers kritiek op de kerkelijke misstanden kon hij instemmen, met diens onbesuisde optreden niet. Waar Luther hamerde op het „geloof alleen”, en de brief van Jacobus durfde te veroordelen vanwege de daarin gewenste „goede werken” — daar pleitte Erasmus voor de eenheid van de christenen, die te bereiken zou zijn door tegenstellingen in leer en bediening achter te stellen bij eenvoudige vroomheid en hoge moraal. Zijn invloed is later gebleken in het Arminianisme, in de Aufklärung en in het vrijzinnige Protestantisme. Erasmus zag in Jezus Christus minder de Verzoener dan wel de hemelse Leraar. Maar ook mag van hem gezegd worden, dat hij de Griekse tekst van het nieuwe testament door zijn Latijnse vertaling en aantekeningen algemeen toegankelijk heeft gemaakt.

de Heer zou verdringen en natuurlijk zal Wentsel en ieder gereformeerde theoloog daar verontwaardigd op reageren — op die theologische onmogelijkheid — toch spreek ik uit ervaring als ik zeg dat dit mogelijk is. Daarom vinden wij het woord 'verbond' relatief weinig in het N.T. (33 maal, waarvan 17 maal in Hebr.brief) maar veel vaker het centrale Paulinische begrip van het in-Christus-zijn. In het derde deel van dit boek bespreekt Wentsel een veelvoud van Schriftbeschouwingen — nadat hij een lange historische aanloop genomen heeft. Wij lezen er interessante beschouwingen over de rechts-vrijzinnigen en hun hoofdprobleem (H. J. Heering e.a.) blz. 484, een brede nabeschuiving op Barth, een goede bespreking van de gereformeerde Schriftbeschouwing vanuit Bavinck en kritiek op het rapport God met ons. Het boek eindigt met een informatief hoofdstuk over de materialistische exegese vanuit het marxistische denken.

In dit laatste deel trof mij een poging om de veelkleurige wereld van de

evangelicals in kaart te brengen. In Nederland zijn zij georganiseerd in wat genoemd wordt de Evangelische Alliantie. Als ik Wentsel's omschrijving serieus neem n.l. „onder evangelicals verstaan wij een dwarslaag binnen de christenheid... die zich nadrukkelijk van het modernisme distancieert en opkomt voor de grondwaarheden van het christelijk geloof (573). Het stelt zich afwijzend op tegenover een Schriftkritische theologie en gaat uit van de inspiratie van de Schrift (581).

Wat is er in deze definities dat het verhindert dat ook B. Wentsel zelf tot deze dwarslaag van de evangelicals behoort? Of is het dit, dat het evangelicalisme een eigen spiritualiteit vertoont? (blz. 588) Wat samenhangt met hun verkondiging van Christus als Redder voor tijd en eeuwigheid. Over dit laatste zou ik graag meer horen: ik heb het vermoeden dat ik dan toch uiteindelijk liever zou kiezen voor de evangelicals dan voor de gereformeerden. Maar voorlopig houd ik het erop na lezing van Wentsel dat beiden hetzelfde nastreven.

De Erasmus-stichting heeft niet alleen een prijs uitgereikt, maar daarbij als haar oordeel uitgesproken: „zijn (Schillebeeckx) theologie blijft niet bij theorie, maar vertaalt de kerkelijke traditie door zijn gerichtheid op de levenspraktijk en draagt bij tot een onbevangen dialoog tussen kerk en maatschappij”.

Prins Bernhard zei bij de overhandiging onder meer: „Schillebeeckx weet het Evangelie te actualiseren voor onze bewogen wereld, omdat E.S. over Jezus schrijft niet als een mens uit de verleden tijd — maar als van „een levende”.

En uit het antwoord van E.S. knippen we: „een theologie, die niet langer 'koningin der wetenschappen' is, kan een positieve en kritische bijdrage leveren aan de wereld, die huilt om meer menselijkheid”. En ook: „dat een humanisme, dat op wetenschap en technologie is gebaseerd, de mens onder de dreiging van in-humaniteit kan brengen”. „De techniek vormt de grootste bedreiging voor de toekomst en maakt de religieuze vragen dringender dan ooit”.

—o—

Voordat we nader op dit boek van 159 bladzijden ingaan — eerst enkele algemene opmerkingen. De titel van deze 13 gesprekken is gekozen uit Klaagliederen 3 : 23 waar Jeremia zegt: „Het zijn de gunstbewijzen des Heeren, dat wij niet omgekomen zijn, want zijn barmhartigheden houden niet op, *elke morgen zijn ze nieuw*, groot is Uw trouw!” In deze titel spreekt de verwondering over Gods trouw, daar, waar wij soms geen uitzicht hebben. De troost, die God biedt in zijn Woord ondanks alles wat ons tot wanhoop zou kunnen brengen, doorstraalt alle gesprekken. In de kennis van de zonde is E.S. realistisch; in de kennis van de verlossing niet minder — al spreekt hij anders dan wij gewoon zijn te doen; maar in zijn dankbaarheid voor Gods liefde ten aanzien van deze totale kosmos is hij lyrisch, uitbundig en voorbeeldig.

E.S. is een algemeen erkende ketter. Dat woord klinkt onder ons niet leuk. We zijn geneigd hierbij te denken (indien al) aan een man, die onbetrouwbare profetie geeft, die ons van de goede weg afleidt en die we op een afstand moeten houden. Het feit, dat E.S. een van zijn belangrijkste boeken samen met dr H. Kuitert schreef, maakt ons ook al niet gelukkig.

Toch is het goed, zelf eens zo'n „ketterij” te lezen en te beoordelen. „Ik zie het zo”, zegt E.S. (pag. 103): „het gaat niet om de kerk allereerst. Het gaat om het evangelie van Jezus, van waaruit mensen met elkaar een gemeente, kerk vormen. Die kerk heeft zich historisch zo ontwikkeld, dat zij nu een macht is geworden tegenover het evangelie. Maar dat kerkgebeuren staat onder de kritiek van het evangelie, zoals Israël onder de kritiek stond van de profeten. Dus wie gegrepen is door dat evangelie, als 'leek' of als ambtsdrager, zal alwat mensen verknecht aanklagen”. De kerkelijke hiërarchie, als macht, wordt geoordeeld door allen, die (uit) het evangelie leven”.

E.S. citeert Thomas van Aquino: „er zijn aangelegenheden, waarin de mens... volledig vanuit zichzelf mag handelen en dit tegen een mogelijk verbod van de paus in” (104). Eveneens van Thomas geciteerd: „men moet dan zelfs tegen het gebod van de paus ingaan, op gevaar af geëxcommuniceerd te worden”. Zodat E.S. concludeert: „Thomas reeds relateert die hiërarchie in de kerk. Voor hem zijn het evangelie en het geweten de hoogste instanties en (als het goed gaat) vervult de kerk een bemiddelende functie tussen beide” (104). „Vanaf de elfde eeuw is heel die centralisatie begonnen in het Romeinse machtsapparaat. Die kritiek van Luther en Calvijn en heel de Reformatie is natuurlijk niet uit de lucht komen vallen. De kerk heeft zich zo geïdentificeerd met een door haarzelf tot Absoluut Heerser vertekende Christus, dat ze inderdaad een machtsinstituut is geworden, dat zich niet meer onder de kritiek van het evangelie stelt. De encyclieken van de 19e eeuw, waarin de macht van Christus in rechte lijn en zonder enige bedenking wordt overgedragen op de paus — en *onder deze paus begint dat opnieuw* — dat zijn verschrikkelijke vergissingen”. (104).

—o—

Is de kennismaking met deze ketter u tot nu toe goed gekomen? Lees dan verder. We kunnen er van leren. Oosterhuis vraagt aan E.S.: „hoe voel jij jezelf in deze kerk, onder deze paus?” En het antwoord van E.S. luidt: „ik heb geleerd van de geschiedenis. De hoogste verantwoordelijkheid verwordt tot dwinglandij in de handen der mensen, ook in de kerk. Maar ik relativeer het ook. Ik zie in tweeduizend jaar christendom ook een tegenbeweging aan het werk, en die is nooit verstomd. Dat profetisch geluid wordt in die 2000 jaar voortdurend gehoord”, 105.

Begrijpelijk dat prof. Schillebeeckx om deze en dergelijke uitspraken meer dan eens te Rome op het matje geroepen is. Op het Tweede Vaticaanse

Concilie echter (1962-1965) was dezelfde E.S. in de wandelgangen aanwezig, waar hij op verzoek van de Ned. bisschoppen Alfrink en Bekkers lezingen hield voor en christelijke kritieken verstrekke aan concilieangangers; zodat hij soms voor 200 bisschoppen sprak, hetgeen 'van hogerop' de officiële uitspraak ontlokte: „dat dié conferenties niet onder het gezag van het Concilie stonden”. (151) Gevraagd aan de vader van E.S., wat die als goed-katholiek er wel van dacht, dat de paus Edward in 1968 ter verantwoording riep, antwoordde deze verstandige man: „Edward ken ik — maar deze paus ken ik niet”. (111)

Misschien wordt het duidelijk, dat ook een ketter een nuttig mens kan zijn. Hij weegt een leer kritisch: zoekt naar de innerlijke waarde en niet naar de historische autoriteit. Hij graaft zelfstandig in de Schrift, in plaats van grote theologen na te praten. Hij leest de Schrift in het licht van de huidige omstandigheden, in plaats van staande te houden wat vroeger mocht gelden. Zo dwingt hij ons tot nadenken, soms tot instemmen, soms tot afwijzen. En E.S. speelt niet de ketter, maar is een diep-gelovig mens, die leeft uit het Woord en daarom niet slechts 'Heere Heere' zegt — maar ook in zijn levenswerken de Heiland volgt. Zijn kritiek op de Roomse moederkerk, welke door protestanten grif kan worden onderschreven, ligt op het niveau van Luther en Calvijn.

Een ketter — laten we nog even naar Van Dale luisteren — is hij, die als lid van een godsdienstige gemeenschap gevoelens voorstaat, die afwijken van de als rechtzinnig erkende leer der gemeenschap; een R.K. gedoopt christen, die bewust en hardnekkig enig leerstuk van de kerk verwerpt; ook imand die op gebied van wetenschap of kunst van de algemeen gehuldigde begrippen afwijkt.

(wordt vervolgd)

DE VADER HEEFT TWEE ZONEN

Een lied voor de jeugd,
bij Lucas 15: 11-32

1. De Vader heeft twee zonen.
De oudste zoon is wijs:
hij blijft bij Vader wonen,
de jongste gaat op reis.
Hij gaat langs alle wegen
op zoek naar vrolijkheid:
de Vaderlijke zegen
is hij voor altijd kwijt.
2. Plezier vindt gauw een einde
en geld is snel verbrast:
dan wordt hij door ellende
en hongersnood verrast.
Dan denkt hij aan zijn Vader,
staat op en gaat naar huis:
misschien vindt hij genade
als knecht bij Vader thuis ...
3. ... Zou Vader hem vergeven,
wanneer hij daarom vraagt?
Wat Vader had gegeven,
heeft hij er doorgejaagd!
Hij zal zijn schuld bekennen:
„Ik was een slechte zoon:
laat mij als een der knechten
maar werken voor mijn loon” ...
4. De Vader ziet hem komen:
de zoon op wie Hij wacht.
Hij sluit hem in zijn armen,
Hij drukt hem aan zijn hart.
„Mijn zoon, die was gestorven,
is nu weer opgestaan!
Zet wijd de deuren open
en richt een feestmaal aan!”
5. De Vader heeft twee zonen.
De jongste zoon is blij,
want hij mocht binnenkomen:
hij hoort er nu weer bij
De oudste zoon blijft buiten ...
... hij is zo trouw geweest:
voor hem en zijn kornuiten
gaf Vader nooit zo'n feest ...
6. De Vader komt naar buiten:
„Mijn kind,” zegt Hij, „wat nou!
Jij woont bij mij in huis en
het mijne is van jou!
Jouw broer was bij de doden,
maar hij is opgestaan!
Dus mag hij binnenkomen
en zó aan tafel gaan.”

JOOP KLEIN

Melodie: Liedboek 90 of maak er zelf één, en stuur mij die toe, wil je?
(Beetslaan 67, Rijswijk)

Gijsbert van de Brink

Rap rollen de woorden

over deurklinken,
taalvervlakking en
heremieten

Enige tijd terug schreef een EH-student een artikel, waarin hij een speels pleidooi ervoor voert om de taal in al zijn rijkdom te benutten.

Vanwege de speelsheid, en uit instemming met de strekking van zijn pleidooi, laat ik het artikel hierna volgen - zonder commentaar.

Wie wil reageren, hetzij becommentariërend, hetzij het spel verder spelend, is welkom.

A. W. Biersteker, red.

Het gebeurde slechts enkele weken geleden. Ik fietste van de EH naar de kamer van een medestudent in Amersfoort om daar de maaltijd te gebruiken. Nadat ik in het betreffende huis binnengelaten was liet mijn medestudent — zijn naam doet in dit verband niet terzake — me voorgaan op enkele trappen die naar zijn kamer voerden. Daat aangekomen (met behoud van ledematen, hetgeen vermelding verdient waar het gaat over trappen die naar studentenkamers voeren), trachtte ik mij op de gebruikelijke wijze toegang te verschaffen tot het slaap- en studievertrek (in die volgorde) van genoemde medestudent.

Ik bracht dus mijn hand naar de deurklink en had mijn rechterbeen reeds opgeheven om het aan de overzijde van de drempel weer neer te kunnen zetten. Doch tevergeefs! De deurklink weigerde de druk van mijn hand te gehoorzamen en ook verhoging van die druk leverde niet het gewenste resultaat op.

Juist toen ik besloten had mijn collega om advies te vragen kreeg ik een idee: misschien dient deze deurklink door middel van een andere beweging tot de vervulling van haar taak gebracht te worden! En tot mijn verbazing bleek dat inderdaad het geval te zijn: de deur van de kamer van mijn medestudent opent niet door de deurklink de normale neerwaartse beweging te laten uitvoeren, doch verlangt daarentegen van de hand een opwaartse kracht.

Nog nauwelijks van mijn verbazing bekomen merkte ik op dat ik dat maar een hoogst merkwaardig verschijnsel vond. „Wat curieus!”, schijn ik letterlijk uitgeroepen te hebben. Het gebruik van dit woord nu ontlokte mijn medestudent een schampere opmerking. Deze bevatte een betichting van elitair taalgebruik.

En het is op dit verwijt dat ik in deze kolommen kortelijk wil ingaan. Ik ben namelijk sinds enkele maanden bezig aan een stille kruistocht tegen de vervlakking van onze Nederlandse taal. Waarom, zo vraag ik mijn lezer, zou het mij niet vrijelijk toegestaan zijn in stede van een triviale uitdrukking als „Wat gek!” of de modernere variant „Wat belachelijk!” een minder gebruikelijke uitroep van verbazing te bezigen?

Wij hebben onze taal overgeleverd aan de praktische rationaliteit waarin ongewone maar schone synoniemen en archaïsmen het bestaansrecht wordt ontnomen. Taal is een communicatie-

middel, zo menen we, en om die communicatie zo effectief mogelijk te laten verlopen, dient een zo groot mogelijke uniformiteit in woordgebruik en zinsbouw te worden nagestreefd.

Ik hekel deze houding van ganser harte. Waarom zouden prachtige voegwoorden als daar zijn: alsmede, alvorens, krachtens, middels en mitsdien, wijl verouderd, niet meer gebruikt mogen worden? Waarom worden termen als: in casu, optiek, stringent, turbulentie, wederrechtelijk en wanvoeglijk — om maar een willekeurige greep te doen — ondergebracht in de verzameling „vreemde, dure en aanstellerige woorden”? ¹⁾

Is de uitdrukking „zich wederrechtelijk toeëigenen” niet een prachtig synoniem voor „stelen”? Is het niet aardig dat onze taal de mogelijkheid biedt om gedrag dat niet aan algemeen geldende maatstaven voldoet te kwalificeren als „wanvoeglijk”? Hetzelfde geldt mutatis mutandis voor bepalingen als „ten behoeve van”, „uit hoofde van” en „in diër voege”.



Maar nee, die woorden zijn onbetamelijk. Ze rieken naar stijve ambtenarentaal en dienen derhalve vermeden te worden. We kunnen het toch niet gedogen, om nog eens een voorbeeld te noemen, dat in plaats van waarom en weshalve en in plaats van daarom deswege geschreven wordt? „Als u schrijft, probeer dan woorden te kiezen die uw lezers aanspreken. Kom uw lezers tegemoet.” ²⁾

Dát is het enige criterium. Wie andere normen hanteert, zoals creativiteit of singulariteit, wordt esoterisch snobisme verweten.

Ten diepste schuilt achter dit alles de gelijkheidsfilosofie. Een ieder dient op te gaan in de massa. Gelijkheid dient gesimuleerd, interindividuele verschillen dienen gecamoufleerd te worden, of het nu gaat om seksuele geaardheid of om afwijkend taalgebruik. Alom wordt de „heilige wet van de gelijkheid” gepredikt. ³⁾

Wee de heremiet die anders durft te leven, te denken en te spreken dan de

massa. Wee de atavist die weigert te participeren in de eliminatie van verouderde, onbekende en dientengevolge onbeminde woorden en zinskonstrukties. Wee de individualist die de moed heeft een andere taal te spreken dan die van jan met het bekende hoofdeksel!

Toch zijn ze er nog, de heremieten, atavisten en individualisten. Obstinaat blijven ze zich verzetten tegen de vervlakking van de taal. Ze weigeren bij voortduur hun taal te assimileren aan het gangbare rationeel-efficiënte spraakgebruik. Ik geef twee voorbeelden.

Allereerst de al even genoemde en in onze kringen niet onbekende prof. J. H. van den Berg. Zijn boeken bewijzen dat een eigen individuele schrijfstijl niet noodwendig een verminderde leesbaarheid met zich mee hoeft te brengen. Schoon van wetenschappelijke zijde fel gelaakt vanwege vermeend subjektivisme, weet Van den Berg met zijn boeiende betoogtrant velen te boeien. Ik geef een klein specimen.

Wanneer Van den Berg in „Metabetica” verhaalt van de intellectuele vermogens van kinderen uit vroeger eeuwen, vergelijkt hij die met de hedendaagse (droeve) situatie. Hij sluit dan af met de volgende eclatante volzin: „Het lijkt ons (naast verwerpelijk) eenvoudig onmogelijk dat een kind van tien à twaalf jaar een hele bibliotheek van boeken leest (weet u nog, hoeveel moeite het u kostte de enkele werken voor het eindexamen middelbare school te lezen?), vele talen spreekt (herinnert u zich nog hoe moeizaam het moderne drietal over uw achttienjarige lippen kwam?), alle paradigmata der Latijnse grammatika kent (u deed er vele jaren over, jaren ná uw twaalfde) en de klassieke auteurs met tranen brengende vaardigheid uitlegt (en u?).” ⁴⁾

De lezer oordele zelf.

Ten tweede wijs ik op ex-parlementariër ds H. G. Abma, door de Volkskrant ooit de beste stylist van het Nederlandse parlement genoemd. Zijn stijl wordt gekenmerkt door een abundant gebruik van archaïsmen en door prachtige woordspelingen, waar men op het eerste gezicht veelal overheen leest.

Hij gispt in een (overigens nogal polemische) artikelenserie in het Gereformeerd Weekblad de opvatting dat christenen zich niet zouden hoeven te storen aan de rechten van de mens, aangezien (overmits is het voegwoord dat Abma misschien zou prefereren) de mens geen rechten zou hebben. Hij merkt dan onder meer op over zijn tegenstanders: „Rap rollen de woorden over de afrastering van hun tanden.” ⁵⁾

Deze zinsnede doet denken aan de allereerste taalkunstenaar en literator van de westerse beschaving, de blinde zanger Homerus. Wanneer hij zijn personage uiting wilde laten geven aan verbazing of onbegrip over anderen, legde hij hun een zinsnede in de mond die als volgt vertaald kan worden: „Welk een woord ontglipte de wal uwer tanden!” Me-

dunkt, een overwegenswaardig alternatief voor ons banale „Wat zei je?” Misschien dat de enkele lezer die nog niet afgehaakt heeft nu zijn laatste restje welwillendheid verliest. Hij zal opmerken dat ik nu toch al te zeer exagereer.

Toegegeven, wie echt zijn taalgebruik wil afstemmen op de homerische epiek, belandt in een schier onbegrijpelijke klankenwereld die nauwelijks enige communicatie meer toelaat. En het zij verre van mij te ontkennen dat de primaire functie van iedere taal de intermenselijke verstandhouding is. Maar dat doet van het voorgaande niets af. Taal is méér dan een handig communicatiemiddel. Ook buiten het beperkte hokje dat literatuur heet mogen we genieten van de gave die taal heet. Jazeker, taal is een gave! Laten we dan toch de gave „gaaf” houden. Naar ik hoop ben ik hiermee op het verwijt van mijn medestudent-met-de-curieuze-klink aan de deur van zijn kamer, genoegzaam ingegaan.

¹⁾ J. Renkema, Schrijfwijze, Den Haag, 1979, p. 82 e.v.

²⁾ Ibid. p. 90.

³⁾ De term is van J. H. van den Berg. In zijn brochure „Wat is psychotherapie” (Nijkerk, 1970) beschrijft hij op magistrale wijze het verband tussen de opkomst van de gelijkheidsfilosofie en de sekularisatie. Zijdelings komt dit thema ook in (andere) delen van zijn metabetisch oeuvre aan de orde.

⁴⁾ J. H. van den Berg, Metabetica, Nijkerk, 1956, p. 34-35.

⁵⁾ H. G. Abma, Mensenrechten, in: Gereformeerd Weekblad, Huizen, 83e jrg. no. 16, april 1982, p. 191.

De redactie ontving

P. A. te Velde, Popmuziek — een christelijke visie op populaire muziek. 124 blz., f 16,90; uitgegeven door De Vuurbaak, Groningen.

Energie met beleid, publikatie van de Groen van Prinsterer Stichting. 222 blz., f 27,50; uitg De Vuurbaak, Groningen.

Ds Tj. Boersma en ds F. Mul, Het nieuwe kerklied, deel 3. Toelichting op de bundel „Enige Gezangen” uit het Gereformeerde Kerkboek (proeve). 112 blz., f 21,50; uitg. De Vuurbaak, Groningen.

Dr H. Mulder, Klein lexicon van bijbelse namen. 132 pag., f 19,90; uitg. J. H. Kok, Kampen.

Maarten Luther, Tafelgesprekken, om dagelijks uit te lezen, verkort en bewerkt door Sipke van der Land. 70 blz., f 12,50; Kok, Kampen.

D. Koole en dr W. H. Velema, Uit liefde tot Christus en zijn gemeente, een handreiking aan de ouderling. 195 blz., f 29,90; Kok, Kampen.

De Heer is mijn herder, psalmen gelezen door Leen van Ginkel, een luisterboek. f 25,—; Intermedium/Kok, Kampen.

Mogelijk wordt op één of meerderen van deze uitgaven in een recensie teruggekomen.

Kerknieuws

Persverslag

Regiovergadering van de regio Arnhem, gehouden 17 maart 1983 te Apeldoorn.

Namens de roepende kerk van Wageningen opent br. C. J. Bos de vergadering op gebruikelijke wijze.

In zijn openingswoord feliciteert hij ds A. van Deursen met het beroep van de kerk van Rijswijk en wenst hem 's Heren zegen toe in de te nemen beslissing.

Alle kerken zijn wettig vertegenwoordigd.

De vergadering wordt geconstitueerd. Praeses C. J. Bos, Wageningen.

Scriba G. Zielhuis, Wageningen.

Assessor J. Postema, Aalten/Winterswijk.

Het voorlopig agendum wordt ongewijzigd vastgesteld.

De notulen van 28 oktober en 11 november '82 worden na enkele wijzigingen vastgesteld.

Ds C. P. Plooy zal worden verzocht of hij namens de regio Arnhem zal willen blijven meewerken als lid van de Raad van Toezicht en Advies Theologische Studie Begeleiding, daar het met emeritaat gaan van ds C. P. Plooy geen reden behoeft te zijn om de afvaardiging te herzien. Bij de benoemingen september 1984 zal een eventuele herbenoeming aan de orde gesteld worden.

De kerk van Nijmegen wordt in verband met een gezonden gift aan de Theologische Opleiding te Apeldoorn geadviseerd contact op te nemen met de penningmeester van de Theologische Studie Begeleiding, br. J. Kooiman te Doorn.

Betreffende coördinatie steunbehoevende kerken zullen geen initiatieven worden ontwikkeld.

Indien gemeenteleden de vastgestelde kerkgrenzen niet respecteren zullen de kerkeraden welke dit aangaat zich daar samen over moeten beraden.

De kerk van Doesburg/Velp vraagt informatie betreffende het eventueel beleggen van kerkdiensten te Doetinchem. Een uitgesproken advies door de regio blijkt niet te kunnen worden gegeven.

De met de Christelijke Gereformeerde Kerken samenwerkende — of samengewerkthebbende — kerken geven een kort overzicht van hun bevindingen en resultaten.

De volgende regiovergadering zal D.V. worden gehouden 15 september a.s. te Apeldoorn, roepende kerk de kerk van Aalten/Winterswijk.

Na vaststelling van de persverslagen, gaat ds A. van Deursen voor in dankgebed waarna de praeses de vergadering sluit.

J. Postema, assessor

Dordrecht/Zwijndrecht

Afgelopen zondag is kandidaat H. Horsman bevestigd tot predikant van Dordrecht en Zwijndrecht. Deze bevestiging, door drs W. G. Rietkerk te Utrecht, vond plaats in twee afzonderlijke diensten. Ds Horsman was in beide gemeenten al geruime tijd als pastoraal werker bezig.

Predikantenconferentie

Op donderdag 26 mei a.s. houden we een predikantenconferentie. Onderwerp op deze dag is „Het behoud van gans Israël”. Prof. dr J. P. Versteeg uit Apeldoorn is de referent. Plaats: Wezep, 'Ons Gebouw', achter de kerk, Zuiderzeestraatweg 505. Aanvang 10.00 uur. Einde 16.00 uur.

Wilt u deze datum alvast noteren? U krijgt nog een herinnering. De predikantsvrouwen (weduwen) worden ook verwacht. Van de predikantsvrouwen weten we niet alle adressen. Wellicht kunnen zij die ons sturen. Het zou fijn zijn als alle collega's met de dames zoveel mogelijk komen. Tot ziens D.V. in Wezep.

Namens het comité,
J. D. Houtman,
Callunastr. 12, 8091 VT Wezep
C. van Leeuwen,
Paltzerweg 45,
3722 JA Bilthoven

Nieuws uit breder kring

L'Abri

A.s. Zaterdag 16 april hoopt te spreken Rev. Ronald Macaulay, van L'Abri Engeland. Zijn onderwerp: de plaats en de toekomst van de evangelische beweging.

Evangelische Alliantie

De Evangelische Alliantie heeft voor 1983 als thema gekozen „Vernieuwing van de Gemeente”. In het kader van dit thema hoopt de E.A. op 7 mei a.s. een ontmoetingsdag te houden over „De relatie tussen gebed en vernieuwing van de gemeente”. Op deze dag zal vooral aandacht gegeven worden aan onderwerpen als „het gebed”, „hoe een gebedskring te starten” en „hoe een gebedskring te leiden”. Deze dag zal in samenwerking met het Landelijk Gebedswerk „Op de Bres” te Haarlem worden gehouden. Het thema en de onderwerpen van deze dag zullen enerzijds geestelijk en anderzijds praktisch van karakter zijn. Aan deze dag zullen meewerken dhr. Peter Steffens, leider van het landelijk gebedswerk en de Gereformeerde predikant ds Cees Sybrandi, evangelisatiepredikant te Lelystad. De dag zal worden gehouden in het kerkelijk centrum „De Brug”, Schuilenburgerweg 2 te Amersfoort, aanvang 10.00 uur. Geïnteresseerden kunnen zich wenden tot het E.A.-secretariaat, tel. 03438-13693.

~~~~~

„... want Ik heb u verlost  
Ik heb u bij uw naam geroepen  
Gij zijt Mijn.”

Uit Gods hand ontvangen

Henrike Maria

Job en Sarah  
Smit-van Deel

Maastricht, 11 april 1983  
Statendaard 43, 6227 GL

~~~~~

Als U een camping zoekt,
waar U als christen Uwzelf
kunt zijn,
kom dan met Uw gezin
of groep naar

Evangelische Camping
„t BELOOFDE LAND”.

Bosweg 17 - 3781 NG Voorthuizen
Telefoon 03429 - 2942.

Ik heb een vriend

Een lees-, kijk- en werkboek
over verstandelijk gehandicapten
en hun geloof in God



In de hemel
ben je altijd
bij elkaar.
Dan is het feest
en dan zijn er
allemaal vlaggen.
Ik wil wel
naar de hemel.

De samensteller van dit boek,
Ds P. Vreugdenhil, is pastor van
's Heeren Loo-Lozenoord
te Ermelo.

Deel I van dit boek vertelt over verstandelijk gehandicapten en hun geloof in God. In deel II zien we aan de hand van tekeningen hoe deze mensen zelf de werkelijkheid om hen heen ervaren. Deel III biedt concrete programma's voor bijbelclubs. Een baanbrekend en leerboek.

191 pag. gebonden, f 22,90

Verkrijgbaar bij de boekhandel of bij

UITG. OOSTERBAAN & LE COINTRE

Westwal 45 - 4461 CM Goes - Tel. 01100-15591



beweging '83

REFORMATORISCH WIJSGERIG INFORMATIEF

BEWEGING
geeft
HOUVAST!

Het aprilnummer van

beweging

is opnieuw een THEMANUMMER:

CREATONISME en EVOLUTIONISME

- | | |
|------------------------------|--|
| — prof. dr. ir. E. Schuurman | — Het wetenschappelijk creationisme in discussie |
| — dr. S. P. Geertsema | — Creationisme en evolutionisme |
| — dr. W. J. Ouweneel | — Creationisme: Kan het? Mag het? |

Antwoordstrook Opsturen in open, ongefrankeerde enveloppe aan CRW, Antwoordnummer 33, 3600 VB Maarssen

Ja,

- ☐ Ik neem een kennismakingsabonnement op **Beweging 1983** (f 10,- p.j.)
☐ Noteer mij als abonnee op **Beweging 1983** (f 20,- p.j.)

Naam:

Adres:

Postcode: plaats:

(Opb.-2)

Verschenen:

een brochure, getiteld

Stonden Zijn voeten op Engelse bodem?

(De Britse overlevering: dat Jezus in Somerset heeft gewoond.)

Deze brochure is samengesteld uit overdrukken van artikelen van de hand van D. W. L. Milo en zijn eerder gepubliceerd in het weekblad „Opbouw”.

De brochure is te verkrijgen door overmaking van f 3,25 per exemplaar op gironr. 575663 t.n.v. G. de Kruijff, Waterhoenlaan 60, 3704 GZ te Zeist.

Redactieleden:

Ir. A. W. Biersteker;
T. Hoekstra
Ds. H. de Jong;
Mr. dr. J. Meulink;
D. W. L. Milo;
Ds. E. R. Postma;
Drs. W. G. Rietkerk

Adres van de Redactie:

Ds. K. Muller,
Dovenetel 45,
8446 SH Heerenveen
Tel. 05130-20476

Kerknieuws en berichten over kerkelijke/christelijke activiteiten te zenden naar:

„Kerknieuws Opbouw”,
Brugakker 36 22,
3704 LP Zeist
Tel. 03404-50278

Advertenties en druk:

Drukkerij „Steenbergen”,
Nooitgedacht 3,
3701 AL Zeist
Tel. 03404-22452

Advertentieprijs:

40 ct per mm.
familieberichten
35 ct per mm.
Advertenties inzenden tot
dinsdagmorgen 10.00 uur.

Administratie-adres:

Kon. Wilhelminalaan 38,
3956 TD Leersum
Tel. 03434-54288

Abonnementen:

Het aanvragen of opzeggen van abonnementen: uitsluitend bij de administratie. Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot 15 november.

Abonnementsprijs:

f 42,— per jaar of f 22,— per halfjaar.
Buitenland f 50,— p. jaar of f 65,— per luchtpost.
Gironr. 404945 t.n.v.
Geref. Persver. Opbouw,
Brabantlaan 122,
2101 SK Heemstede
Tel. 023-285825

Te koop

in Rolde (Dr.) ANWB-camping

4 PERS. STACARAVAN

7 meter lang.
Voll. ingericht met schuurtje en tuintje en tuinstoelen.
Kampgeld voor hele jaar is al betaald.

Alles voor de prijs van f 6000,—.

Telefoon 05920-55042.

Wie wil er landelijk wonen en tevens het leerlingen-aantal van de kleuter- en lagere school van Geref. belijdenis komen versterken in ons kleine dorpje Laag-Zuthem tussen Zwolle en Heino?

WOONBOERDERIJ

met 1/2 ha. grond

voor een groot gezin te koop.

Verder zijn er enkele

HALF-VRIJSTAANDE HUIZEN

en een

LUXE WONING

te koop.

Inlichtingen bij A. v. d. Vegt,
Langeslag 51 - 8055 PP Laag-Zuthem
tel. 05290-324.

In de serie

HULP BIJ BIJBELSTUDIE (4)

is verschenen

JEUGD en SEKSUALITEIT

— P. C. van Wijk, D. van der Molen e.a.
100 pag. f 7,50

In het najaar van 1977 organiseerde het G.L.J.C. 4 bijbelstudieweekends over Jeugd en Seksualiteit.

De brochure bevat o.a. de volgende hoofdstukken:

- Liefde, welke betekenis heeft dat voor jou.
- Seksuele opvoeding — Omgaan met elkaar.
- Zelfbevrediging — Wat zegt de Bijbel over homofilie — Seksuele moeilijkheden... Wat dan?
- Enquête over seksualiteit.

Bestellen bij: C. J. van Dijke,
Marterlaan 2,
2116 EX Hilversum
postgiro: 3910300

De brochure kan gebruikt worden voor gemeenschappelijke en individuele studie.



Een uitgave van het Gereformeerd Landelijk Jeugdcomité in samenwerking met Buijten & Schipperheijn te Amsterdam.

de vijverberg

protestants-christelijke akademie voor HBO op gereformeerde grondslag, bestaande uit SOCIALE AKADEMIE en HBO-V, vraagt in verband met de start van de HBO-V (Hogere Beroepsopleiding tot Verpleegkundige) met ingang van de nieuwe cursus 1983/1984

docenten voor

medische kennis/psychiatrie	circa 5 uren
recht	circa 10 uren
ekonomie/organisatiekunde	circa 15 uren
lichamelijke opvoeding	circa 10 uren
handvaardigheid	circa 8 uren
gezondheidskunde/voedingsleer	circa 4 uren
anatomie/fysiologie	circa 12 uren
geneeskunde/farmacologie	circa 8 uren
verpleegkunde	circa 35 uren
wis-, natuur- en scheikunde	circa 10 uren

Wij zoeken collega's, die:

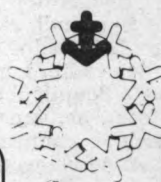
- instemmen met grondslag en doelstelling van DE VIJVERBERG en kerkelijk meelevend zijn binnen de gereformeerde gezindte,
- belangstelling hebben voor - zo mogelijk ervaring hebben in - de gezondheidszorg en/of het gezondheidsonderwijs,
- bereid zijn om zich in te zetten voor de verdere uitbouw van de HBO-V,
- in het bezit zijn van een onderwijsbevoegdheid voor het betreffende vakgebied.

Tot hun taken zal behoren:

- het verzorgen van lessen,
- participeren in diverse overlegsituaties,
- het in teamverband ontwikkelen en uitvoeren van onderwijsprogramma's, o.a. in de vorm van cursorisch- en thematisch onderwijs,
- begeleiden van studenten, individueel en in groepen.

De benoeming(en) geschied(t)en in eerste instantie tijdelijk. Solliciteren naar een combinatie van vakken is mogelijk.

Telefonische informatie kunt u verkrijgen bij de waarnemend directeur, drs. G. van Soest (akademie 08380-1.91.68 of privé 08380-2.07.05) of bij de adjunct-directeur HBO-V, de heer A.J. Leeuwis (akademie 08380-1.91.68 of privé 08373-1.29.73).



Schriftelijke sollicitaties vóór 23 april 1983 te richten aan de secretaris van het bestuur,
ds. P. Vermaat, De Deel 19, 3902 CS Veenendaal.

de vijverberg te ede

Voor al uw

handels- en familiedrukwerk - boeken folders enz.

is uw adres

DRUKKERIJ „STEENBERGEN”

Nooitgedacht 3 — 3701 AL Zeist

BEJAARDENCENTRUM „DE HAVEN”

een bejaardenoord op Prot. Chr. Grondslag te BUNSCHOTEN-SPAKENBURG

heeft i.v.m. gewijzigd opnamebeleid in de toekomst

EEN-PERSOONS KAMERS VRIJ

Bel 03499-2244 of schrijf Op de Ree 161, 3752 GM Bunschoten voor nadere informatie.

mooi gelegen in het centrum van het dorp met ruime kamer, toilet, douche en kitchenette.